

JOENSUUN KAUPUNGIN
VARHAISKASVATUKSEN ARVIOINTIRAPORTTI
2023–2024

Irja Seppänen

varhaiskasvatusjohtaja

Joensuun kaupunki, varhaiskasvatus

syyskuu 2024

Sisällys

1 Yleistä arvioinnista.....	1
2 Arviointi varhaiskasvatuksessa	1
3 Ulkoinen arviointi toimintavuoden aikana	4
4 Sisäinen arviointi toimintavuoden aikana	12
5 Kehittävä arviointi	19
Lähteet	20

1 Yleistä arvioinnista

Arvioinnilla tarkoitetaan toiminnan tai asian vertaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Onnistuneen arvioinnin tuloksena syntyy käsitys siitä, missä ovat toteutetun varhaiskasvatuksen sekä vahvuudet että kehittämiskohteet (tässä tapauksessa Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet). Arvioinnissa toimintaa koskevaa tietoa kerätään järjestelmällisesti, analysoidaan ja tulkitaan sekä pyritään vastaamaan siihen, onko aikaisemmin asetetut tavoitteet saavutettu eli saatu aikaan se, mitä on tavoiteltu. Arviointiin liittyy myös arvottaminen eli asetettujen kriteerien ja tavoitteiden perusteella arvioija päättelee, onko toiminta hyvää vai huonoa. (Vlasov ym. 2018, 11.)

Arviointi on myös prosessi, jossa kerätään tietoa tuotetuista varhaiskasvatuspalveluista eri tavoin. Tämän jälkeen saatua tietoa käsitellään, siitä tehdään johtopäätöksiä ja lopulta kehitetään sekä muutetaan toimintaa ja asetetaan uusia tavoitteita. Tämän jälkeen prosessi tai kehä eli suunnittelu, toiminta, arviointi ja kehittäminen, lähtee taas alusta. Arviointi antaa tietoa siitä, miten asiat ovat juuri tällä hetkellä. Varhaiskasvatuksen arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja jatkuvaa. (Vlasov ym. 2018, 32.)

2 Arviointi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain 24 §:ssä säädetään varhaiskasvatuksen arvioinnista seuraavaa:

”Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.”

Varhaiskasvatuslain kyseinen pykälä velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä arvioimaan omaa toimintaansa eli tekemään sisäistä arviointia. Laki ei kuitenkaan määrää tarkemmin sitä, mitä tulee arvioida tai miten. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää itse mitä arvioidaan, millä tavalla ja millä aikataululla sekä miten tulokset julkaistaan. Tärkeintä toiminnan kannalta on palvelujen järjestäjän toteuttama säännöllinen seuranta ja arviointi järjestämänsä varhaiskasvatuksen laadusta ja varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta. Lisäksi arvioinnissa saatuja tietoja tulee hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja johtamisessa.

Opetushallitus ja Karvi toteavat, että varhaiskasvatuksen järjestäjien eli kunnallisten ja yksityisten palveluntuottajien sisäisen arvioinnin tehtävänä on varmistaa, että varhaiskasvatuspalvelut ovat lain mukaisia ja edistävät lapsen kehitystä, oppimista sekä hyvinvoinnin edellytyksiä. Arvioinnin tulee myös lisätä varhaiskasvatuksen laatua sekä tukea toiminnan jatkuvaa parantamista ja kehittämistä. Itsearviointi auttaa palveluntuottajia tunnistamaan kehittämiskohteita sekä jo olemassa olevia vahvuuksia, joita voidaan käyttää systemaattisen kehittämisen tukena. (Opetushallitus 2016; Vlasov et al. 2018, 13.)

Yksityinen varhaiskasvatuksen palveluntuottaja ja kunnallinen järjestäjä vastaavat itse toimintansa laadusta sekä palvelulle asetettujen vaatimusten täyttymisestä. Yksityisen palveluntuottajan tulee siksi laatia julkisesti nähtävillä oleva omavalvontasuunnitelma, jonka toteutumisesta palveluntuottaja itse seuraa. Omavalvontasuunnitelmaan tulee sisältyä tieto, miten kyseisessä yksikössä kerätään palvelujen sisältöön, riittävyyteen ja asiakasturvallisuuteen liittyvää palautetta sekä miten sitä käsitellään ja kuinka palautetta hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan kuvaus korjaavien toimenpiteiden toteuttamisesta laadun heikentyessä. (Vlasov ym. 2018, 20.)

Sisäisen arvioinnin lisäksi varhaiskasvatuslain 24 pykälä velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Ulkoisella arvioinnilla tarkoitetaan sitä, että joku muu kuin varhaiskasvatuksen järjestäjä itse arvioi annettua toimintaa. Kyseinen pykälä ei määrittele, mikä taho ulkopuolisen arvioijan on oltava. Se voi olla valtakunnallinen toimija, joka arvioi kaikkia Suomen varhaiskasvatuksen järjestäjien tuottamia palveluita tai esimerkiksi järjestäjän oma yhteistyökumppani. Tällä hetkellä Suomessa toteutettavaa varhaiskasvatusta arvioivat Kansallinen koulutuksen arviointikeskus eli Karvi, Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valvira sekä aluehallintovirastot. Karvin ulkoiset arvoinnit toteutetaan nelivuosittain vahvistetun arviointisuunnitelman mukaisesti.

Arvioinnin kohdentaminen varhaiskasvatuksessa

Karvi tuo esille teoksessaan Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset ne kaksi tekijää, mistä varhaiskasvatuksen laatu muodostuu: laadun rakennetekijät ja laadun prosessitekijät. Laadun rakennetekijät ovat varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä suhteellisen pysyviä vaikuttajia, joita määrittävät ja säätelevät esimerkiksi lait, asetukset ja muut valtakunnalliset asiakirjat. Laadun rakennetekijät vastaavat kysymyksiin kuka on vastuussa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatustoiminta tapahtuu ja millaiset puitteet kyseiselle toiminnalle luodaan. Laadun prosessitekijöillä tarkoitetaan varhaispedagogiikan ydintoimintoja

J•ENSUU

sekä yksikön pedagogista toimintakulttuuria, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin ja toimintaan. Laadun rakennetekijät luovat

reunaehdoja käytännön pedagogiselle toiminnalle eli laadun prosessitekijöille ja ne taas kertovat siitä, miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita sekä sisältöjä tehdään ja toteutetaan käytännössä. (Vlasov ym. 2018, 3, 11.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta, joka tulee esille varhaiskasvatuspäivän aikana kaikissa kasvatus-, opetus- ja hoitotilanteissa. Juuri tämä henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus on tärkein varhaiskasvatuksen laatutekijä, johon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogiikka todentuu varhaiskasvatusyhteisön toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä henkilöstön ammatillisissa työkäytännöissä. Varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa siitä, että varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen arvot ja tavoitteet, kuten varhaiskasvatussuunnitelman ja kunnan strategian, muuntuvat pedagogisiksi käytännöiksi. Tämä edellyttää yksikön pedagogiikan johtamista, hyvien työolosuhteiden luomista ja ylläpitämistä, henkilöstön ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämistä ja kehittämistä sekä toiminnan kokonaisvaltaista organisointia. (Vlasov ym. 2018, 23–31.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen takana on ammattitaitoinen ja varhaiskasvatussuunnitelmaan sitoutunut henkilökunta, jolla on yhteinen näkemys varhaiskasvatuksen tehtävästä sekä tavoitteista. Tämän vuoksi yksiköissä on käytävä läpi säännöllisesti varhaiskasvatustilaa ja varhaiskasvatussuunnitelmaa koko henkilöstön kanssa. Yhteisen näkemyksen muodostumiseen ja tavoitteiden mukaisen toiminnan toteuttamiseen tarvitaan hyvää johtamista; sekä varhaiskasvatuksen hallinnon että yksikön esihenkilöiden johtamista. Johtamisen avulla pystytään vahvistamaan varhaiskasvatuksen laatua lujittavia tekijöitä, kuten henkilöstön pysyvyyttä ja oikein kohdistettua täydennyskoulutusta. Johdon tehtävänä on mahdollistaa työntekijöiden perehtyminen varhaiskasvatussuunnitelmaan myös työaikana ja ohjata siihen liittyvää yhteistä keskustelua. Tutkimusten mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen on todettu kehittävän erityisesti lasten kielellisiä ja kognitiivisia taitoja sekä parantavan kouluvalmiutta ja myöhempää menestystä koulupolulla (itsenäisyys, keskittymiskyky, yhteistyötaidot ja positiivisesti oppimiseen suuntautuminen). Koska vain laadukkaan varhaiskasvatuksen on todettu kehittävän lasten taitoja, on koko varhaiskasvatuksen henkilöstön keskityttävä yhdessä tuottamaan tasokasta toimintaa. Laadukkaasta varhaiskasvatuksesta hyötyy erityisesti heikommista sosioekonomisista taustoista tulevat lapset. (Opetushallitus 2016, 4–8.)

Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksessa arviointi perustuu sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan että Joensuun kaupungin strategiaan, josta tulee tarkemmat arviointikohteet. Koska varhaiskasvatuksen arviointi nostaa esille kehittämiskohteiden lisäksi myös vahvuudet, niin

tavoitteena voi olla myös jo saavutetun tason ylläpitäminen. Varhaiskasvatuksen arvioinnissa keskiössä on aina varhaiskasvatuksen henkilöstön toiminta, ei lasten toiminta tai oppiminen.

3 Ulkoinen arviointi toimintavuoden aikana

Arviointi voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Sisäinen arviointi on palvelujen sisällä tapahtuvaa omaa arviointia ja sillä tarkoitetaan siten itsearviointia. Ulkoisessa arvioinnissa toimintaa arvioi joku palvelujen ulkopuolinen taho, joka ei itse osallistu palvelujen tuottamiseen. Suomessa erityisesti Karvin eli Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tehtävänä on toteuttaa varhaiskasvatuksen kansallisia ulkoisia arviointeja sekä tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja yksityisiä palveluntuottajia lakisääteisen itsearvioinnin toteuttamisessa.

Päiväkotiverkon sopeuttamisesitykseen liittyvien kyselyjen tuloksia

Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen hallinto julkaisi päiväkotiverkon sopeuttamiseen liittyvän esityksensä ensimmäisen kerran tammikuussa 2024. Päiväkotien osalta Joensuun kaupungin palveluverkko on sirpaleinen ja koostuu useista pienistä yksiköistä (tällä hetkellä kaupungilla on yhteensä 33 päiväkotia). Esityksessä ehdotettiin, että seitsemän uutta päiväkotia korvaisi 18 entistä yksikköä eli pienten yksiköiden ryhmiä sijoitettaisiin osaksi suurempia yksiköitä. Tämä muutos vaatisi useita investointeja ja päiväkotiverkon sopeutustoimet toisivat kustannussäästöjä vasta toiminnan tehostuessa.

Sekä huoltajilla (ulkoinen arviointi) että kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöillä (sisäinen arviointi) oli mahdollisuus antaa palautetta Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen hallinnon sopeuttamisesityksestä. Näistä annetuista vastauksista varhaiskasvatuksen hallinto sai samalla tärkeää palautetta omista vahvuuksistaan ja kehittämiskohdistaan sekä niistä asioista, joita pidetään varhaiskasvatuksessa tärkeinä. Kaupungin varhaiskasvatuksen hallinto pyysi sopeuttamisesityksestään palautetta myös eri asiantuntijoilta ja yhteistyötahoilta (ulkoinen arviointi). Asiantuntijalausunnat tulivat seuraavilta tahoilta: SuPer ry, TEHY, JHL ry, OAJ Joensuun paikallisyhdistys ry ja Itä-Suomen yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutus.

Huoltajille osoitetussa kyselyssä selvitettiin 5-portaisella asteikolla, miten tärkeinä huoltajat pitävät päiväkotien ja perhepäivähoitopaikkojen tiloihin, pihoihin, toimintaan sekä henkilökuntaan liittyviä asioita (vastauksia suomen- ja englanninkieliseen kyselyyn tuli yhteensä 271). Lisäksi huoltajilta kysyttiin mitä asioita ehdotetuissa muutoksissa tulisi huomioida (vastauksia 166) ja mitä vaihtoehtoisia varhaiskasvatukseen kohdistuvia ratkaisuja he ehdottaisivat (vastauksia 127). Kysely toteutettiin 23.2.-3.3.2024 välisenä aikana.

Huoltajat pitivät erittäin tärkeinä päiväkotien/perhepäivähoidon henkilökuntaan liittyen seuraavia asioita (tärkeysjärjestyksessä eli tärkein ensin): henkilöstön herkkyyys lasten viesteille, henkilöstön tietotaito lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyen ja henkilökunta on alalle koulutettua.

Päiväkotien/perhepäivähoidon toimintaan liittyen huoltajat kokivat erittäin tärkeinä lasten liikunnan ja ulkoilun määrän varhaiskasvatuspäivän aikana, toiminnasta ja tapahtumista ilmoittamisen ja tiedottamisen huoltajille sekä lasten toiveiden huomioimisen. Huoltajille erittäin tärkeää päiväkodin/perhepäivähoidon tiloihin liittyen oli, että sisäilma on puhdasta ja tiloissa on riittävä ilmanvaihto, piha on viihtyisä ja lapsille turvallinen, varhaiskasvatuspaikka on lähellä kotia sekä tilat mahdollistavat monipuolisen tekemisen.

Huoltajien mukaan muutoksissa on huomioitava uusien tilojen tarkoituksenmukaisuus ja puhtaus, henkilöstön kuunteleminen muutosten suunnittelussa, etäisyydet hoitopaikan ja kodin välillä, liikenteen sujuvuus, lasten yksilöllisyyden huomioiminen sekä henkilöstön pysyvyys, osaaminen ja jaksaminen. Monipuolisen liikunnan mahdollistamista pidettiin vastausten perusteella tärkeänä niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Pihasta toivottiin suurta, luonnonmukaista ja lähiluontoliikunnan mahdollistavaa. Huoltajien vastauksissa nousivat esille toiveet sisäilmaltaan terveistä, toimivista ja pitkäikäisistä tiloista. Riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö oli huoltajien mielestä tärkeämpää, kuin tilojen sisustaminen. Huoltajien vastauksissa tuotiin esille myös se, että päiväkotiverkon sopeuttaminen on välttämätöntä.

Asiantuntijalausunnoissa (SuPer ry, TEHY, JHL ry, OAJ Joensuun paikallisyhdistys ry ja Itä-Suomen yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutus) toistuivat samat teemat: ammattitaitoisen henkilöstön merkitys laadukkaan varhaiskasvatuksen takaajana, lasten kohdalla ihmissuhteiden pysyvyys ja huoli Vaarojen (Heinävaara, Kiihtelysvaara ja Tuupovaara) tilanteesta palveluverkon harventuessa. Lisäksi lausunnoissa korostettiin toimivan, turvallisen ja puhtaan yksikön tärkeyttä sekä mahdollisuutta suunnitella tilat lapsille ja varhaiskasvatukseen soveltuviksi. Lausunnoissa tuotiin esille lasten perusturvan tärkeys, joka syntyy siitä, että lapsella on oma ryhmä ja sen työntekijät.

Asiantuntijalausunnoissa todettiin, että yksikön koolla ei juurikaan ole merkitystä. Suuremmat yksiköt kuitenkin mahdollistavat työntekijöiden siirtymisen saman katon alla avun tarpeen mukaan. Työntekijöiden liikkuvuus yhdessä yksikössä on lasten etu ja tuo henkilöstölle myös mahdollisuuden oman osaamisensa kehittämiseen (ryhmissä erilaisia pedagogisia toimintatapoja). Sen sijaan tilojen toimivuus, henkilökunnan osaaminen ja hyvinvointi sekä toiminnan sujuvuus ovat tärkeitä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaito ja osaaminen nähtiin keskeisenä tasokkaassa varhaiskasvatuksessa. Huolena lausunnoissa esitettiin kodin ja varhaiskasvatuspaikan mahdollisesti pitenevät välimatkat. Tämä huoli ilmeni erityisesti Vaaroihin liittyen. Toisaalta uudet yksiköt tarjoaisivat turvallisia, puhtaita ja toimivia tiloja sekä lapsille mahdollisuuden tasavertaiseen varhaiskasvatukseen.

Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksessa olevien lasten mielestä (Lasten laatukysely, 16.-29.1.2023) tärkeää varhaiskasvatuksessa oli se, että on aikaa (pukeminen, ruokailu ja vessassa käyminen). Epämiellyttävää oli ahtaat tilat ja kiire. Ulkoilu ja leikkiminen olivat mukavaa ja se, että on kavereita (pihojen monipuolisuus ja sisätilojen toimivuus). Lasten ja henkilökunnan välinen vuorovaikutus oli myös tärkeää lapsille, sillä he halusivat, että aikuiset auttavat heitä esimerkiksi

pukeutumisessa ja leikkivät heidän kanssaan sekä lohduttavat, kun heillä on paha mieli. Lapset halusivat varhaiskasvatuspäivän aikana vielä enemmän jumpata, piirtää, juosta, muovaila, askarrella taidehuoneessa ja käydä retkillä (monipuoliset sisätilat).

Asiakastutkimuksen tuloksia

Joensuun kaupungin varhaiskasvatus toteutti Asiakastutkimuksen huoltajille 15.4-5.5.2024 välisenä aikana. Kyselyyn saivat vastata kaikki ne huoltajat, joiden lapsi oli Joensuun kaupungin päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai yksityisessä päiväkodissa. Kyselyssä selvitettiin erilaisilla väittämillä vastaajien tyytyväisyyttä varhaiskasvatuspaikan tiloihin, toimintaan, viestintään sekä varhaiskasvatuksen aloittamiseen liittyen (n=365). Vastausvaihtoehdot esitettiin 5-portaisella asteikolla, jossa väittämien pääkysymys oli ”Miten hyvin seuraavat väittämät mielestäsi kuvaavat Joensuun varhaiskasvatuspalveluja?”. Kyselyssä selvitettiin myös avoimilla kysymyksillä mihin vastaajat ovat varhaiskasvatuksessa tyytyväisiä (n=210) ja mitä he toivoisivat kehitettävän (n=177). Lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus antaa palautetta ja terveisiä kaupungin varhaiskasvatukselle (n=113). Vastauksia tuli yhteensä 365, joista 284 vastausta Joensuun kaupungin varhaiskasvatukseen ja 81 yksityiseen varhaiskasvatukseen.

Alla esitetyt väittämät jakaantuivat seuraavasti (vaihteluväli 1–5):

- varhaiskasvatuspaikat (väittämät 2 ja 3)
- varhaiskasvatuspaikan laatu (väittämät 4 ja 6)
- varhaiskasvatuspäivän aikana tapahtuva ulkoilu ja liikkuminen (väittämä 5)
- varhaiskasvatuspaikan toiminnan tavoitteellisuus, monipuolisuus ja sisältö (väittämät 7, 8 ja 9)
- varhaiskasvatuspaikan/palveluohjauksen ja huoltajien välinen viestintä (väittämät 1, 10 ja 11)

Väittämä 1. Sain riittävästi neuvontaa ja opastusta varhaiskasvatuspaikkaa hakiessa.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	3,5	3,6	4,0
Pph	23	2,0	5,0	3,7		4,0

Yksityiset	80	1,0	5,0	3,7	3,7	4,0
------------	----	-----	-----	-----	-----	-----

Väittämä 2. Olen tyytyväinen lapseni saamaan varhaiskasvatuspaikkaan.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	4,5	4,7	5,0
Pph	24	3,0	5,0	4,8		5,0
Yksityiset	80	1,0	5,0	3,7		4,0

Väittämä 3. Lapseni jää mielellään päiväkotiin/perhepäivähoitoon.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	255	1,0	5,0	4,4	4,6	5,0
Pph	24	3,0	5,0	4,8		5,0
Yksityiset	81	1,0	5,0	4,4		5,0

Väittämä 4. Olen tyytyväinen varhaiskasvatuspaikan varhaiskasvatuksen laatuun.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	4,4	4,5	5,0
Pph	24	4,0	5,0	4,6		5,0
Yksityiset	81	1,0	5,0	4,2		4,0

Väittämä 5. Varhaiskasvatuspäivän aikana lapseni saa ulkoilua ja liikuntaa riittävästi.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	260	1,0	5,0	4,4	4,6	5,0
Pph	24	4,0	5,0	4,8		5,0
Yksityiset	81	3,0	5,0	4,6		5,0

Väittämä 6. Henkilökunta on ammattitaitoista.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	4,5	4,7	5,0
Pph	24	4,0	5,0	4,8		5,0

Yksityiset	81	1,0	5,0	4,2	4,2	4,0
------------	----	-----	-----	-----	-----	-----

Väittämä 7. Toiminta on tavoitteellista, monipuolista ja kehittävää.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	260	1,0	5,0	4,4	4,5	5,0
Pph	24	3,0	5,0	4,5		5,0
Yksityiset	81	2,0	5,0	4,3	4,3	5,0

Väittämä 8. Toiminta vastaa lapseni ja perheemme toiveita ja tarpeita.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	4,4	4,6	5,0
Pph	24	4,0	5,0	4,8		5,0
Yksityiset	81	2,0	5,0	4,3	4,3	4,0

Väittämä 9. Koen, että varhaiskasvatus edistää lapseni kasvua ja kehitystä.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	4,4	4,5	5,0
Pph	24	3,0	5,0	4,6		5,0
Yksityiset	81	2,0	5,0	4,5	4,5	5,0

Väittämä 10. Saan tietoa, kenen kanssa lapseni on leikkinyt varhaiskasvatuspäivän aikana.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	3,5	3,9	4,0
Pph	24	3,0	5,0	4,3		4,0
Yksityiset	81	1,0	5,0	4,1	4,1	4,0

Väittämä 11. Koen, että pystyn vaikuttamaan lapseni varhaiskasvatuspäivään.

	n	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Keskiarvo kaupungin varhaiskasvatus yht.	Mediaani
Kaupungin pk	259	1,0	5,0	3,4		3,0

Pph	24	2,0	5,0	3,8	3,6	4,0
Yksityiset	80	1,0	5,0	3,5	3,5	4,0

Huoltajilla oli myös mahdollisuus vastata avoimiin kysymyksiin, joissa selvitettiin mihin he ovat varhaiskasvatuksessa tyytyväisiä ja mitä he toivoisivat kehitettävän. Huoltajilla oli lisäksi mahdollisuus antaa palautetta ja terveisiä kaupungin varhaiskasvatukselle. Positiivista palautetta tuli Asiakastutkimuksessa kehittämiskohteita enemmän. Erityisen tyytyväisiä huoltajat olivat varhaiskasvatuksen

henkilökunnan ammattitaitoon ja lapsilähtöiseen asenteeseen. Kritiikkiä huoltajat antoivat muun muassa Daisy-järjestelmässä viestimisestä ja päiväkotien piha-alueista. Avoimissa vastauksissa varhaiskasvatuspäivään vaikuttaminen (väittämä 11) herätti kummastusta, sillä päivän kulku nähtiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä.

Alla on huoltajien antamia kirjallisia palautteita avoimeen kohtaan ”Näihin asioihin olen tyytyväinen varhaiskasvatuksessa”:

”Aivan ihanat hoitajat ja opettajat, jotka tuntevat lapseni hyvin ja joiden kanssa meillä vanhemmilla on loistava keskusteluyhteys.”

”Hoitajat ovat ammattilaisia, ystävällisiä ja kertovat päivän tapahtumista, lapsen ystävyssuhteista. Hoitajat ovat usein pelastaneet vaikeina aamuina ja ottaneet lapsen kiukun hallintaan ja laittaneet viestiä, kun kiukku on ohi.”

”Tuttu ja turvallinen vakituinen henkilökunta!”

Vastaanotto on ystävällinen ja talon kaikki aikuiset tuntevat lapsen, suurin osa nimeltä”

”...Ihana metsäinen ulkoilualue, jossa lapset tykkää puuhata. Lempimuistoja on ollut, kun haettaessa lasta hoidosta lapsi on istunut mustikanvarpujen keskellä onnellisena kaverien kanssa. Aikuiset saavat hyvän yhteyden lapsiin ja ovat aina ystävällisiä. Toiminta on suunnitelmallista ja sen näkee viikko-ohjelmasta seinällä. Tästä on ollut suuri apu lapsen kanssa, jolla haasteita kertoa päivästä...”

”Hoitopäivän jälkeen saa aina kattavasti kuulla lapsen päivästä. Vanhempien huolet ja toiveet otetaan erittäin hyvin huomioon hoitohenkilökunnan kanssa. Toiminta hyvin pienten kanssa on uskomatonta! En ikinä tekisi lapsen kanssa kotona noin monipuolisesti asioita.”

”Ulkoilut toteutuu! Lapsi kohdataan ja otetaan vastaan sellaisena kuin on. Mukava henkilökunta! Selkeät rytmit päivässä!”

Erinomaisen ammattitaitoiset hoitajat. Viihtyisät tilat. Laadukas ja monipuolinen toiminta. Työntekijöiden aktiivisuus toimia lasten kanssa, tukea lasten kaverisuhteita ja leikkitaitoja.”

”Viikko suunnitelmat ylipäättään kiva, kun jaetaan koteihin, mutta myös kiva kuinka monipuolisia ne ovat.”

”Henkilökunnassa ei juurikaan vaihtuvuutta. Luonto lähellä. Sopivat ryhmäkoot. Pieni päiväkotikoti, jossa kaikki tuntevat toisensa.”

"Empaattinen ja kokenut hoitaja, jolla näkemystä myös lapsen yksilöllisistä ominaisuuksista. Mukavat hoitokaverit, joiden kanssa leikkejä sisällä ja ulkona. Pysyvyys."

"Opettajat ovat erittäin mukavia ja iloisia."

"Vakituiset sijaiset talossa, aina on ollut joku tuttu aikuinen vastassa. Ammattitaitoinen henkilökunta."

"Vastaanotto on aina ystävällinen ja talon kaikki aikuiset tuntevat lapsen, suurin osa nimeltä."

"Hoitajat, jotka tekevät työtä sydämellään ja huomioivat lapset yksilöllisesti tarpeet huomioiden. Ruoka on melko monipuolista ja tämäkin hyvä."

"Perhepäivähoitajamme on lapsellemme bonus aikuinen. Hän on turvallinen ja luotettava. Kasvatustyö on helpompaa, kun perhepäivähoitaja tukee"

"Henkilökunta on ystävällinen ja ammattitaitoinen, Lapseni jäävät mielellään varhaiskasvatukseen, mikä kertoo, että heillä on siellä hyvä olla. Lapset huomioidaan yksilöllisesti ja varhaiskasvatus on laadukasta."

"...Henkilökunta kertoo myös kivasti päivän tapahtumista, jolloin myös kotona pysytään kartalla siitä, miten lapsen päivät kuluvat. Samoin he kuuntelevat ja huomioivat työssään, jos lapselle on vapaa-ajalla tapahtunut jotakin, mikä vaikuttaa esim. toimintaan tai mielialaan. Toiminta vaikuttaa monipuoliselta ja lapsilla on mahdollisuus tehdä erilaisia asioita päivähoitopäivän aikana. Lapsilla on myös mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. Lapset saavat osallistua toimintaan omalla tavallaan. Päivän aikana on tarjolla hyvää ruokaa ja lapsen päivässä on sopivasti ulkoilua ja liikuntaa."

"Huiput ammattilaiset pitämässä huolta junioreista."

"Lapsi viihtyy päiväkodissa ja jää sinne mielellään. On saanut kavereita ryhmästä ja hoitajat ovat pääosin tuttuja ja helposti lähestyttäviä. Lapsille suunnitellaan ja järjestetään aktiviteetteja ikätasoisesti ja kehittävästi. Tiedonkulku kotiin sujuvaa"

Alla on huoltajien antamia kirjallisia palautteita avoimeen kohtaan "Näitä asioita haluaisin kehitettävän varhaiskasvatuksessa":

"Piha on liian aurinkoinen kuten monessa paikassa nykyään, kun puut kaadetaan kokonaan pois, kesällä hellekeleillä on ongelmaa päästä varjoon."

"Pienten ryhmän ruutuaika. Vanhemmalle tulee helposti huono omatunto, jos joutuu välillä kotona turvautumaan tv:n tai älylaitteen tarjontaan. Jotenkin sitä toivoisi, että varhaiskasvatuksessa keksittäisi jokin muu keino "rauhoittaa tilanne" tai "selvitä hässäkästä"."

"Viestintä erityispäivistä, päiväkodin tapahtumista saisi tulla aiemmin. Tosin pk:ssa ollaan kouluun verrattuna hyvällä tasolla."

"Esim. Kasvun kansio missä 1/2 tai 1/4 vuosittain tehdyt kuvisjutut ja monisteet. ettei tule ripotellen joka viikko. Valokuvia voi ottaa enemmän halutessaan ryhmissä!"

J•ENSUU

"Daisy: Sovellus kaipaisi päivitystä, mallia voisi ottaa esim. Wilmasta. Tietylle kohderyhmälle (esim. esiopetus) tarkoitetut viestit vain ko. kohderyhmälle, ei kaikille. Tulee paljon aivan turhia, itselle tarpeettomia viestejä."

"Daisy on raskas ja kömpelö käyttäjän näkökulmasta, varmaan myös kaupungille kallis. Suosittelen päiväkotiiin ja kaupungille säästöjä, turhapäiväiset kevät- ja joulujuhlat voisi lopettaa. Kulutetaan turhaan henkilökunnan työtunteja. Tätä kautta saataisiin säästöjä. Vanhempainillat ovat myös turhia. Meillä maksetaan palvelusta, että lapsien ei tarvitse olla yksi kotona päivää ei siitä, että vietettäisiin vapaa-aikaa päiväkodilla. Meidän perheelle päiväkotii on vain lasten säilytyspaikka työpäivänajaksi, joten myös kaikki höpö höpö

kasvatuskeskustelut voisi lopettaa. Toki tarkistin tämän laista, että tänne ei voi mummoa passittaa höpötyksiä kuuntelemaan. Vaatisi varmaan lakiuudistuksen. Koen että varhaiskasvatus ala-arvioi vanhempien taitoa tulkita lapsiaan ja tekee heistä lapamatosia. Lainatakseni syksyitä Karjalasien tekstiviestipalstan viestiä: Luoja armahda minut kaikilta turhapäiväisiltä kokouksilta. Tämä sopii päiväkodin keskusteluihin täydellisesti. Ps. Tätä en itse kirjoittanut Karjalaiseen."

"Varahoitojärjestelyt: tähän jokin tietty paikka esim. päiväkodin varahoitoryhmä"

"Olen kiinnittänyt huomiota, että suuri osa uusista sijaisista ei esittäydy, kun tulen lasta hakemaan ja he alkavat kertoa päivän kuulumisia. Esittelen sitten ensin itseni, "Hei, ei ollakaan tavattu, olen...". Eli sijaisia voisi muistuttaa esittäytymään."

"Lapsen lohdutus, kun on suru. Tunteiden tunnistaminen. Ulkovaatteiden pukeminen kunnolla ja sää huomioon ottaen."

"Tällä hetkellä ei tule mieleen kehitettävää, kaikki on toiminut loistavasti"

"Maksut, jos esimerkiksi lapsi paljon kipeenä, niin siitä ei saa hyvityksiä vaan nimenomaan pitäisi tälläkin kannustaa pitämään lapsia mahdollisimman pitkään kotona, että tervehtyy. Nyt lapsia tuodaan puoli kuntoisena hoitoon, kun ei maksuissa sitä kuitenkaan huomioida, vaikka lapsi olisi paljon pois. Tätä täytyy muuttaa niin että vanhempia kannustettaisiin pitämään lapsi pois niin kauan, että tervehtyy kunnolla! Ihan järjetöntä maksaa täysii maksuja ja kuukauden aikana lapsi 1–2 viikkoa oikeasti läsnä!"

"Minua huolestuttaa päiväkodeissa tarjottavan ruoan laatu. Ruoka on paljolti einespainotteista ja sen täytyy näkyä myös liiallisessa suolan ja sokerin saannissa. Toivoisin, että varhaiskasvatuspalveluissa laskettaisiin vielä, kuinka paljon erityisesti suolaa lapset syövät päiväkotipäivän aikana ja vertaisivat sitä ravitsemussuosituksiin. Arvelen, että suolan saanti ylittää reilusti suositukset jo ennen kuin lapsille on tarjottu kotona päivän muita aterioita. Sama koskee myös kovia rasvoja ja sokereita. Toisin sanoen ajattelen päiväkodissa tarjottavan ruoan olevan liian epäterveellistä pienille lapsille."

"Lisää henkilökuntaa ja tuen tarpeisille lapsille ohjausta lisää."

"Liikunta- ja lisää liikkumista päivään."

"Enemmän lasten hevi- ja rokkimusiikkia. Olen omena-rankutukset jo kuullut."

"Tautien levitessä päiväkodissa (kihomadot, syyhy yms.) toivoisin, että herkemmin otettaisiin "kovemmat keinot" käyttöön. Esimerkiksi nyt on jyllännyt 3 kk syyhy hoidossa, ja päiväkodissa ei ole edelleenkään

pehmoleluelukieltoa eikä syyhyisiä vaatteita pussiteta / siivousta hirveästi tehosteta. On myös erittäin harmillista, etteivät hoitajat kerro edes ryhmää, missä syyhyä on ollut ja nyt sitten se levisi ja kappas kummaa, kun tuli meillekin kotiin.”

”Resursseja riittävästi, työ on tosi tärkeää. Itse päiväkodin porukalle on nyt vain ruusuja annettavaksi.”

4 Sisäinen arviointi toimintavuoden aikana

Karvi kehitti kansallisen varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmän Valssin, jonka pilotoinnissa Joensuun kaupungin varhaiskasvatus oli mukana keväällä 2023. Valssi on digitaalinen palvelu, jolla voidaan toteuttaa esimerkiksi arviointitiedonkeruita ja saada erilaisia arviointiraportteja sekä yhteenvetoja. Valssin avulla julkaistaan myös varhaiskasvatuksen lakisääteisiä arviointituloksia. Valssin tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia heidän laadunhallinnassaan ja arviointitehtävässään.

Ruokakasvatus

Ruokakasvatus oli yksi Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen painopisteistä toimintavuonna 2023-2024. Ruokakasvatuksen arviointi lähti liikkeelle esihenkilöiden havainnointitehtävästä, jossa päiväkotien esihenkilöt havainnoivat jokaisen ryhmänsä yhden ruokailun ja perhepäivähoidon esihenkilöt yhteensä viisi lounastilannetta eri perhepäivähoitajien luona. Havainnoinnin apuvälineenä toimi varhaiskasvatuksen opettaja Riina Huttusen tekemä ruokailun havainnointilomake. Tämä pieni havainnointitutkimus toteutettiin 20.2-20.3.2024 välisenä aikana. Havainnointikierroista ei ilmoitettu etukäteen ja yksikön havainnoinneista tehtiin yhteenveto varhaiskasvatusjohtajalle 28.3.24 mennessä. Näistä yhteenvedoista hallinnossa laadittiin tiivistelmä siitä, mikä ruokailuissa jo toimi, mitä on kehitettävä ja miten.

Ruokakasvatuksen arviointia jatkettiin päiväkodeissa vielä Valssin arviointilomakkeen avulla. Tämä kaikkia päiväkotien työntekijöitä osallistava arviointi toteutettiin 5.4.-17.5.2024 välisenä aikana (33 päiväkotia). Päiväkodeissa jokainen ryhmä/tiimi täytti yhdessä Valssin arviointilomakkeen liittyen ruokakasvatukseen. Täyttämisen yhteydessä käytiin myös yhteinen keskustelu lomakkeen eri kohdista. Tämän jälkeen tiimivastaava teki arvioinnista yhteenvedon 30.4.2024 mennessä, jonka lähetettiin omalle esihenkilölle eli päiväkodinjohtajalle. Päiväkodinjohtaja laati kaikista näistä

saamistaan ryhmien yhteenvedoista päiväkodin yhteenvedon, joka toimitettiin varhaiskasvatuksen hallintoon.

Ruokakasvatuksen vahvuudet olivat pitkälti samoja päiväkotien välillä ja vahvuuksia nousi esille kehittämiskohteita enemmän. Yleisimpiä esille tuotuja vahvuuksia olivat aikuisten toimiminen esimerkkinä, rauhallinen ja kiireetön ruokailutilanne, pedagogiset ruokapöytäkeskustelut lasten kanssa, kannustava ja myönteinen ilmapiiri, lapsen mielipiteiden hyväksyminen, ruokailusuositukseen tutustuminen, vanhempien kanssa keskusteleminen sekä omatoimiseen syömiseen ohjaaminen. Ruokailutilanteita kuvattiin myös sotkun ja sormiruokailun salliviksi ja turvallisiksi. Vahvuutena

voidaan pitää myös ruokailujen ulkopuolista ruokakasvatusta: Koti-, ravintola- ja kauppaleikit sekä ruoka-aiheiset laulut olivat lasten keskuudessa suosittuja. Niiden myötä lapset harjoittelivat kaupassa asiointia sekä ruokien nimeämistä, valmistusta ja tarjoilua. Ruokailutilanteiden ulkopuolisena

ruokakasvatuksena nimettiin muun muassa pizzerialeikki, marjojen tunnistamisleikki, mustikoiden poiminta luontoretellä ja niistä mustikkapiirakan leipominen, kalastusleikki samalla Suomen kalalajeja opetellen, ruokakulttuureihin tutustumista kokonaisen vesimelonin avulla sekä kasviksiin tutustuminen tunnustelulaatikon avulla. Myös lasten osallisuus toteutui jokaisessa yksikössä vähintäänkin jollain tavalla eli lapset siivosivat omia astioita, kattoivat pöytiä ja ottivat ruokia itse. Joissakin yksiköissä lasten osallisuus näkyi lasten kanssa yhdessä sovittuina ruokailutilanteiden käytäntöinä tai apulaistoimintana eli apulaisina toimivat lapset auttoivat kattamisessa tai kertoivat muille lapsille päivän ruokalistan.

Kehittämiskohteet olivat yksiköiden välillä valtaosin samoja. Eroja löytyi erityisesti vähemmän mainintoja keränneiden kehittämiskohteiden osalta. Eniten esille tuotu kehittämiskohde oli ruokakasvatukseen liittyvän toiminnan dokumentointi. Myös kuvien käyttöä ruokakasvatuksessa toivottiin lisättävän useassa arvioinnissa. Erityisen tärkeänä apukeinona kuvat koettiin sellaisten lasten kanssa, joilla on vaikeuksia ilmaista itseään ikätason tai muun syyn vuoksi. Ruokakuvien käyttöön liittyen arvioinneissa nousi esille ruoan alkuperästä keskusteleminen kehittämiskohteena ja hyvin pienten kohdalla pohdittiin kuvien, videoiden ja lorujen mahdollisuutta. Lisäksi kehittämiskohteena mainittiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja keittiöhenkilökunnan välinen yhteistyö, kuten suunnitelmallisuuden ja ennakkoinnin kehittäminen sekä keittiöhenkilökunnan vaihtuvan henkilöstön perehdyttäminen yhdenmukaisiin toimintatapoihin.

Harvemmin esitettyjä ja eniten vaihtelua päiväkotien välillä aiheuttavia kehittämiskohteita olivat lasten osallisuuden lisääminen, ruokien ulkonäköön sekä koostumukseen ja makuominaisuuksiin tutustuminen. Lisäksi satunnaisina haasteina mainittiin ryhmien väliset erot aikuisten toiminnassa ja vanhoihin tapoihin lipsuminen. Lasten osallisuutta toivotaan lisättävän ruoan valmistamisessa sekä ruokailutilanteiden suunnittelussa ja arvioinnissa. Uusien makujen ja koostumusten äärelle motivoiminen koettiin haasteelliseksi erityisruokavalioita noudattavien lasten parissa. Vanhoihin

J•ENSUU

tapoihin palaaminen näkyi muun muassa leipomisen ja ruoan tutkimisen vähentymisenä. Esihenkilön tuki ja hyvä johtaminen koettiin tärkeänä keinona hyvän ruokakasvatuksen toimintamallien säilyttämisessä ja kehittämisessä.

Ruokakasvatus oli Joensuun kaupungin päiväkotien vuosisuunnitelmassa painopisteenä toimintavuonna 2023–2024 ja se ei jatku enää, sillä painopisteele asetetut tavoitteet saavutettiin. Ensi toimintavuoden yksi painopiste on Kestävästi, jonka yhtenä osa-alueena on ruokahävikin vähentäminen (liittyy ruokakasvatukseen). Lisäksi osa Joensuun kaupungin päiväkodeista on mukana vuosina 2024–2026 toteutettavassa Pohjois-Karjalan Marttojen ja Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskuksen Muksu & perhe -voimavaralähtöistä elintapaohjausta -hankkeessa, jossa ruokakasvatus on suuressa roolissa.

Muiden painopisteiden tarkastelua

Ruokakasvatuksen lisäksi Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen muita painopisteitä toimintavuonna 2023–2024 olivat: paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman jalkauttamisen jatkaminen, tuettu leikki (määrän kasvu ja laadun parantamine) sekä 2–6-vuotiaiden ylipainoisten lasten ylipainon vähentäminen. Esiopetuksen kehittämisen painopisteenä oli toiminnallinen matematiikka ja matemaattinen liikunta. Näitä painopisteitä vietiin eteenpäin ja kuvattiin tarkemmin yksiköiden vuosisuunnitelmissa, joissa tuotiin esille ensin yksikön suunnitelma (tavoitteet) ja lähtötaso, tämän jälkeen tehtiin väliarviointi joulukuussa sekä loppuarviointi toukokuussa.

Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelman jalkauttamisen jatkamiseen liittyen yksiköissä valittiin toimintavuotta varten varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä erilaisia kehitettäviä alueita. Näitä alueita oli muun muassa osallisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, toimintakulttuuri ja sen kehittäminen, vuorovaikutus suhteessa lapsiin, huoltajiin ja työtovereihin sekä kieli- ja kulttuurikasvatus. Näiden lisäksi yksiköissä panostettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan, henkilöstön digitaaliseen osaamiseen sekä pedagogisen dokumentoinnin kehittämiseen. Valittuja kehittämisalueita käytiin läpi yksiköiden kehittämisilloissa, yhteisissä viikkopalavereissa, pedatiimeissa, sekä ryhmien tiimipalavereissa. Varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelmien perusteella yksiköissä päästiin asetettuihin tavoitteisiin. Voidaankin todeta, että Joensuun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä asiakirja, joka todella ohjaa yksiköiden arjen toimintaa.

Tuettu leikki oli painopisteenä toimintavuonna 2022–2023 kuten myös toimintavuonna 2023–2024. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2022) leikki on tärkeä työ- ja oppimiskeino varhaiskasvatuksessa. Joensuun varhaiskasvatuksessa leikkiä käsiteltiinkin pedagogisena menetelmänä eli keinona oppia uusia asioita. Leikkitilanteita havainnointiin ja dokumentoitiin säännöllisesti, jolloin arviointi ja kehittäminen oli helpompaa. Tuettua leikkiä vietiin eteenpäin leikkialueita kehittämällä, aikuisten roolia aktivoimalla eli aikuiset toimivat leikin edistäjinä, juonen

J•ENSUU

rikastajina ja ristiriitatilanteiden ratkaisijoina. Aikuisen roolista leikkitilanteissa keskusteltiin sekä yksikkö- että ryhmätasolla. Päiväkotien sisä- ja ulkotiloja järjesteltiin uudestaan niin, että monipuolisemmat leikit mahdollistuivat eri oppimisympäristöissä. Yksiköissä järjestettiin myös erilaisia leikki- ja teemapäiviä, jolloin muutkin, kuin oman ryhmän lapset, pääsivät tutustumaan eri leikkeihin. Teemaleikkejä, joita yksiköissä leikittiin, olivat muun muassa Ryhmä hau-, lääkäri- ja sairaala- sekä kampaamoleikit. Erilaiset ammattileikit olivat erityisen suosittuja lasten keskuudessa. Leikeissä harjoiteltiin myös monenlaisia taitoja, joita tarvitaan opin- ja kasvun tiellä: vuoroviakutusta, anteeksi pyytämistä, kompromissien tekoa, värejä, kirjaimia sekä laskemista. Yksiköiden vuosisuunnitelmien arvioinnin perusteella tuettu leikki kehittyi entisestään ja sitä kehitettiin laadukkaampaan suuntaan. Tuettu leikki painopisteenä ei jatku enää seuraavana toimintavuonna, sillä sille asetetut tavoitteet saavutettiin.

Painopiste 2–6-vuotiaiden ylipainoisten lasten ylipainon vähentäminen on herkkä ja haastava asia käsitellä varhaiskasvatuksessa. Pelkästään varhaiskasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa lasten ylipainoon vain jonkin verran esimerkiksi lasten ruokailu- ja liikuntatottumuksien kautta. Tukea ja tietoisuutta painonhallinnasta tulisi kohdentaa lasten huoltajille useiden eri kanavien kautta.

Varhaiskasvatuksessa lasten ylipainoon vaikutettiin toimintavuonna 2023–2024 etenkin liikunta- ja ruokakasvatuksen kautta. Lasten kanssa liikuttiin aktiivisesti ja harjoiteltiin eri liikuntalajeja vuodenaikojen mukaan. Lapset hiihtivät, luistelivat, seikkailivat metsissä, juoksivat ja kirmasivat. Myös liikunnallisia pihaleikkejä harrastettiin paljon, esimerkiksi poltto-, kori- ja jalkapalloa. Lisäksi osassa yksiköistä tehtiin yhteistyötä eri urheiluseurojen kanssa, jotka järjestivät tutustumistapahtumia eri lajeihin. Osassa yksiköissä oli tiettyinä viikonpäivinä ”aktiiviulkoilut”, jolloin lapsia ohjattiin aktiivisesti pihaliikuntaan sekä erilaisiin liikunnallisiin leikkeihin ja peleihin. Liikuntakasvatusta tehtiin yksiköissä myös pienimuotoisemmin esimerkiksi ohjattujen tuokioiden tauoilla ja siirtymien aikana. Siirtymissä harjoiteltiin erilaisia tapoja liikkua muun muassa karhu- ja rapukävelyä.

Ruokakasvatuksen yhteydessä keskusteltiin lasten kanssa terveistä elämäntavoista ja ruokailun merkityksestä. Ruoka-annosten kokoon vaikutettiin hyvin hienovaraisesti, samoin kuin ruoan lisäähakemiseen. Terveellisiä ruokia, kuten hedelmiä ja vihanneksia maisteltiin ja haisteltiin. Lasten omatoimisuus ruokailuissa lisääntyi. Myös salaattien ja kasvien menekki kasvoi, joka vähensi biojätteen määrää. Lisäksi huoltajien kanssa keskusteltiin terveellisistä elämäntavoista positiivisesti vasukeskusteluissa, huoltajienilloissa ja muissa tapaamisissa. Tämä painopiste ei jatku enää varhaiskasvatuksessa, sillä sitä tarkastellaan osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan matemaattisia taitoja kehitetään toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Esiopetuksessa matematiikkaa opeteltiin toiminnallisesti ilmiöoppimista hyödyntäen (montako voikukkaa kasvaa tässä nurmikolla, lasketaanpa yhdessä nuo maassa näkyvät siniset legot ja laitetaan isot ja pienet eri kasoihin, montakos jalkapalloa me nyt tarvitsemmekaan...). Perinteisen oppikirjatyöskentelyn lisäksi matematiikkaa harjoiteltiin leikkien ja pelien avulla muun muassa kauppaleikeissä ja lautapeleissä. Matemaattisia tehtäviä yhdistettiin päiväkodin perustoimintaan laskemalla katettavien astioiden

J•ENSUU

määrää, hanskoja kuivauskaapissa, nappeja puserossa... Matemaattisia käsitteitä harjoiteltiin konkreettisin esimerkein: esioppilas täyttää seitsemän vuotta, pienten ryhmässä lapset ovat alle 3-vuotiaita, meillä on viisi sormeä yhdessä kädessä... Matematiikan oppiminen vietiin myös ulos eli retkillä laskettiin kukkia ja kiviä, vertailtiin suuria ja pieniä asioita, kuljettiin hitaasti ja nopeasti sekä etsittiin erilaisia muotoja.

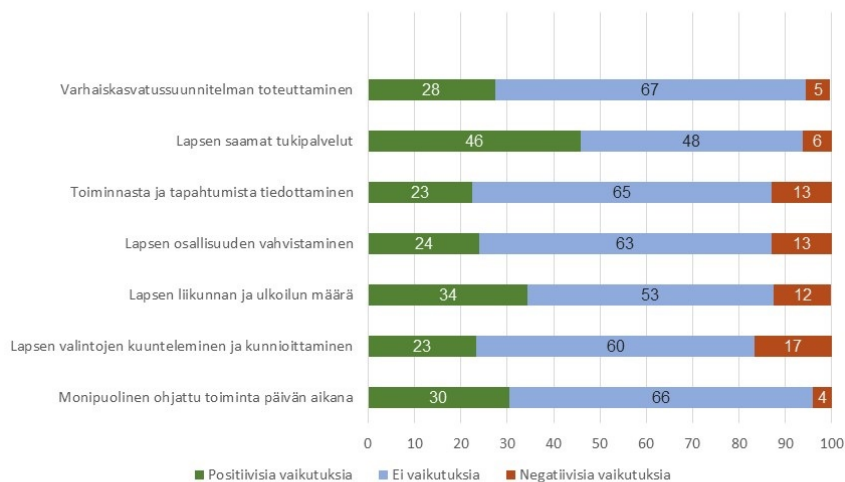
Liikunnan on todettu tukevan matemaattisen ajattelun kehittymistä. Matematiikan osa-alueita tuotiinkin liikuntakasvatukseen opettelemalla muun muassa muotoja ja lukumääriä. Liikuntatuokioilla hyödynnettiin numeroituja ruutuhyppeilyalustoja, laskettiin hernepusseja ja tutustuttiin geometrisiin käsitteisiin tutkimalla muotoja (pallo, jana, lieriö, kuutio...). Matematiikan ja liikunnan yhdistäminen koettiin vuosisuunnitelmien arviointien perusteella mielekkääksi tavaksi toimia, opettaa ja oppia.

Jo alkaneen toimintavuoden 2024–2025 painopisteitä ovat: aggressiivisen lapsen kohtaaminen varhaiskasvatuksessa, lapsen kehitykseen liittyvän teoreettisen tiedon vahvistaminen (kielellinen ja motorinen kehitys, tyypillisesti etenevä kehitys) ja kestävästi sekä esiopetuksessa lukutaidot ja hyvä käytös. Valssissa arvioidaan keväällä 2025 paikallista täydennyskoulutusta (kohta 15 ja osia siitä).

Päiväkotiverkon sopeuttamisesitykseen liittyvän työntekijäkyselyn tuloksia

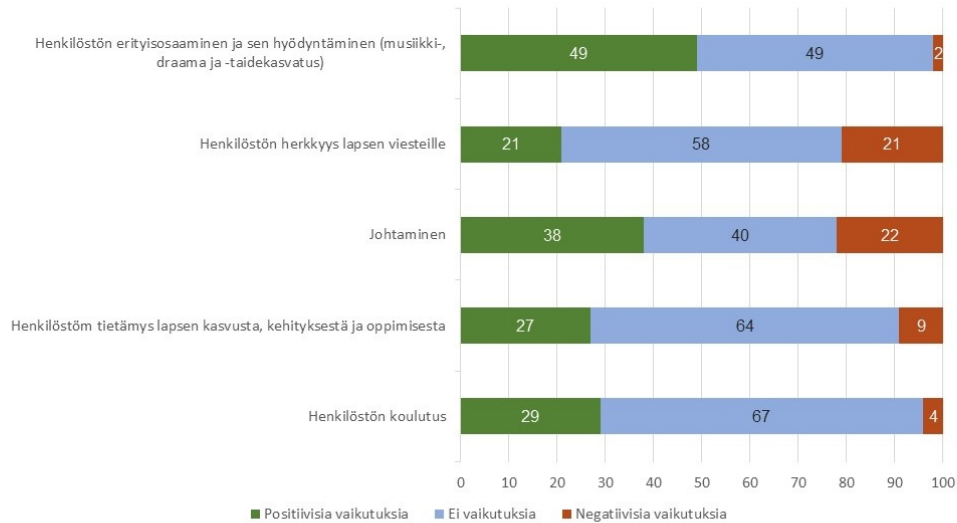
Myös kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kysyttiin näkemyksiä päiväkotiverkon sopeuttamisesitykseen liittyen. Kysely toteutettiin 23.2.-3.3.2024 välisenä aikana. Kyselyssä selvitettiin 3-portaisella asteikolla, millaisia vaikutuksia esitetyillä muutoksilla olisi työntekijöiden mielestä päiväkotien tiloihin, pihoihin, toimintaan sekä henkilökuntaan liittyvissä asioissa (vastauksia 150). Lisäksi työntekijöiltä kysyttiin mitä asioita ehdotetuissa muutoksissa tulisi huomioida (vastauksia 98) ja mitä vaihtoehtoisia varhaiskasvatukseen kohdistuvia ratkaisuja työntekijät itse ehdottaisivat (vastauksia 68).

Päiväkotiverkon muutosten vaikutukset toimintaan liittyviin asioihin (%)

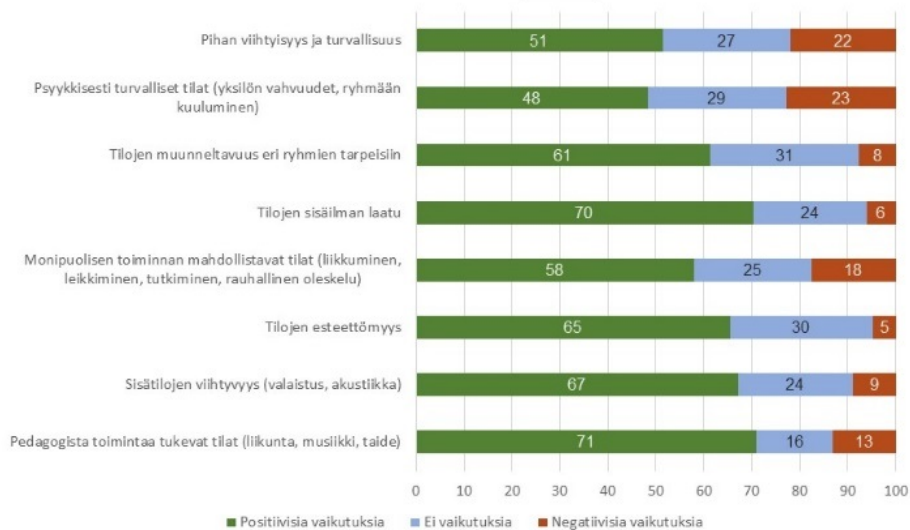

Päiväkotiverkkoon esitetyt muutokset eivät työntekijöiden mukaan vaikuta esimerkiksi siihen, miten päiväkodissa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa, miten tiedotetaan asioista, vahvistetaan lapsen osallisuutta tai kuunnellaan lapsen valintoja. Mutta positiivisia vaikutuksia sillä olisi henkilöstön mukaan siihen, kuinka lapsi saa tukipalveluita (varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja varhaiskasvatuksen avustajat), liikunnan määrään (jos päiväkodilla olisi oma liikuntasali käytettävissä ja toimivat ulkoilualueet) ja monipuoliseen ohjattuun toimintaan varhaiskasvatuspäivän aikana. Myös sisätilojen sisäilman laatu, viihtyvyys ja esteettömyys sekä pihojen viihtyvyys paranisivat, kuten henkilöstön erityisosaaminen ja sen hyödyntäminenkin (musiikki-, taide- ja draamakasvatus).

Päiväkotiverkon muutosten vaikutukset henkilökunnan osaamiseen liittyviin asioihin (%)

Päiväkotiverkon muutosten vaikutukset tiloihin liittyviin asioihin (%)

J•ENSUU

Henkilöstön kyselyn tulosten mukaan työntekijät toivoivat, että heitä kuunneltaisiin päiväkotien suunnitteluvaiheessa. Työntekijät esittivät, että uusissa päiväkodeissa panostettaisiin riittävän suuriin liikuntasaleihin, akustiikkaan ja kahteen keittiöön. Tilat toivottiin suunniteltavan niin, ettei olisi pakollista läpikulkua ryhmien läpi eli kampamallia kannatettiin. Lapsilähtöisyys ja henkilöstön tarpeet haluttiin myös huomioitavan. Wc-tiloja toivottiin riittävästi aikuisille sekä tarpeeksi toimistotilaa kokouksia ja työn suunnittelua varten. Vastauksissa painotettiin suuren ja monipuolisen liikunnan mahdollistavan pihan tärkeyttä. Piholla tulisi olla erilaisia maaston muotoja ja pohjia, puita varjostamassa sekä mahdollisuus jakaa piha ikäryhmien mukaisesti. Pihojen jakaminen lisäisi työntekijöiden mukaan liikkumisen turvallisuutta. Helppo pääsy lähiluontoon nähtiin myös tärkeänä. Lisäksi tilojen toivottiin olevan helposti siivottavia, muunneltavia ja niihin haluttiin riittävästi säilytystilaa.

Työntekijöiden mukaan jo suunnitteluvaiheessa tulisi kuunnella henkilöstöä ja henkilöstön riittävyys olisi otettava huomioon. Tilojen ohella muutoksissa toivottiin huomioitavan vuorovaikutus koko työyhteisön ja huoltajien välillä. Tiedonkulku hallinnon, esihenkilöiden, päiväkotien työntekijöiden ja perheiden välillä nähtiin tärkeänä arjen sujuvuuden kannalta. Myös työntekijöiden oman osaamisen kehittäminen ja työnvalvonta koettiin merkityksellisenä työn laadun varmistamiseksi. Johtajuuden toivottiin olevan hyvää eikä päiväkodinjohtajien työtaakka saisi olla liian suuri. Vastauksissa ehdotettiin myös erillistä pedagogista ja hallinnollista johtajaa. Muutoksissa toivottiin muistettavan yhtenäisistä käytänteistä kiinni pitäminen muun muassa työaikojen ja työn suunnitteluajkojen osalta.

Työntekijöitä huolestutti mahdollisesti pidentyvä matka päiväkodin ja kodin välillä erityisesti Vaarojen alueella. Matkojen kohdalla huoli liittyi pidentyviin kuljetus- ja työmatkoihin sekä autottomuuden aiheuttamiin haasteisiin. Lasten ruokalassa syömistä ei pidetty kyselyn vastausten mukaan hyvänä ideana.

Kyselyn vastauksissa painotettiin rakentamisvaiheen sääsuojauksen ja riittävän hitaan rakennusvauhdin tärkeyttä. Vastauksissa ehdotettiin avointa kyselytuntia päättäjien, kuntalaisten ja työntekijöiden kesken. Lisäksi perhepäivähoidon palveluja toivottiin jatkettavan ja perhepäivähoitajien ammattitaito toivottiin huomioitavan jaettaessa uusia työpaikkoja. Vastauksissa ilmeni myös yksittäisiä aluekohtaisia nostoja esimerkiksi Niittylahden ja Karhunmäen jääminen ilman kunnallista päiväkotia koettiin huonona ajatuksena, Kanervalaan ehdotettiin suurempaa päiväkotia vanhan huonokuntoisemman tilalle ja iltahoito toivottiin keskitettävän Niinivaaraan.

Kyselyn vastauksissa suosituimpia vaihtoehtoisia varhaiskasvatuksen ratkaisuja ja säästökeinoja olivat hoitomaksujen ja niiden tulorajojen muutokset (ovat kunnan päätäntävällän ulottumattomissa), perhepäivähoidon säilyttäminen, hoitopäivien vähentäminen, sakkomaksut peruuttamattomista hoitoajoista sekä hallinnosta ja johtoportaatista säästäminen. Myös materiaali- ja käyttökulujen vähentämistä ehdotettiin. Lisäksi esille nousi useita varhaiskasvatuksen toimialan ulkopuolelle sijoitettavia säästökohteita. Ne kohdistuivat pääasiassa kulttuuri- ja liikunta-alaan. Myös kaupungin kulu- ja menorakenteiden tarkastelua ehdotettiin. Vastauksissa oli lisäksi ehdotuksia

hallinnon työntekijöiden ja päättäjien vähentämisestä tai heidän palkkojensa alentamisesta. Lisäksi ehdotettiin

yksityisten päiväkotien lopettamista. Päiväkodeille toivottiin lisää päätäntävaltaa hankinnoissa, jotta ostokset voisi tehdä helpommin ja edullisemmin.

Lapsista ja nuorista säästäminen nähtiin joidenkin vastaajien mielestä vääränä keinona. Vastauksien ehdotuksista suuri osa sijoittui varhaiskasvatuksen toimialan ulkopuolelle. Vaihtoehtoisiksi säästötoimiksi ehdotettiin katujen lämmittämisen lopettamista, katuvalojen karsimista ja Siun soten hallinnosta säästämistä. Myös rakennushankkeita toivottiin lopetettavan, kuten uimahalli, jäähalli, Kukkilinnunpuisto ja Pohjois-Karjalan museo. Useissa vastauksissa todettiin päiväkotiverkon sopeuttamisesityksessä olevien muutosten olevan sopivia ja välttämättömiä.

5 Kehittävä arviointi

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toiminnan arviointia säädellään myös varhaiskasvatustoiminnan ulkopuolelta. Varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja arvioinnista säädetään laissa (kts. Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Varhaiskasvatustoiminnan tulee noudatella valtakunnallista Varhaiskasvatussuunnitelmaa (2022), jonka lisäksi varhaiskasvatuksen järjestäjiä vaaditaan laatimaan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen ulkoista arviointia tekevät aiemmin mainitut Opetushallitus, Karvi, Valvira sekä aluehallintavirastot. Karvin arviointiote on kehittämiseen tähtäävää arviointia (kts. Moitus & Kamppi 2020).

Kehittävää arviointia voidaan tarkastella kahdeksan periaatteen avulla, jotka Atjonen (2021) on jakanut neljään kategoriaan: Metodi (monimenetelmäisyys ja vuorovaikutteisuus), Aktivointi (osallistaminen ja sidosryhmien sisällyttäminen), Päämäärä (nykykäytäntöjen paljastaminen ja tulevaisuuteen suuntaaminen) ja Mukautuvuus (kontekstisensitiivisyys ja prosessin huomioiminen). Kaikkien kahdeksan periaatteen ei tarvitse sisältyä samaan arviointiin, mutta parin periaatteen läsnäolo ei vielä riitä tekemään arvioinnista kehittävää. (Atjonen 2021, 100–101.) Kehittävä arviointi ei ole tarkkaa tiettyjen sääntöjen mukaista arviointia, joka näkyy Atjosen (2021, 71) mukaan kehittävän arvioinnin moninaisina lähikäsitteinä (sisäinen arviointi, oppiva arviointi, osallistava arviointi, tutkiva arviointi, itsearviointi, arvioiva ajattelu, arviointiavusteinen kehittäminen, sparraava arviointi). Ominaispiirteinä kehittäville arvioinnille voidaan kuitenkin pitää arvioinnin kohteiden osallistamista sekä oppimisorientoitunutta lähestymistapaa arviointia kohtaan.

Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen arvioinnin tavoitteena on kehittäminen. Pelkän arvioinnin tuloksen kertominen tekee arvioinnista vain toteavaa, mutta ei kehittävää (Atjonen 2021, 21). Palautetta varhaiskasvatuspalveluista ei ole kysytty eikä tulla jatkossakaan kysymään vain ulkoisen

J•ENSUU

arvioinnin veloitteen vuoksi eikä myöskään toimintaa kehitetä vain kehittämisen takia. Ulkoisen, sisäisen ja kehittävän arvioinnin myötä varhaiskasvatuksen toiminnan laatua halutaan ylläpitää ja

kehittää toimintaa jatkuvasti uusimman tieteellisen tutkimustiedon avulla. Kehittäminen ei tapahdu vain hallinnon suunnitelmissa tai yksittäisissä yksiköissä vaan yhdessä niin, että sitä tekee koko varhaiskasvatuksen henkilöstö, jolloin se hyödyttää kaikkia varhaiskasvatuksessa olevia lapsia ja työntekijöitä.

Lähteet

Atjonen, P. 2021. Kehittävä arviointi kasvatusalalla. (Toinen painos.). Kirjokansi: Joensuu.

Moitus, S. & Kamppi, P. 2020. Kehittävä arviointi kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa. Tiivistelmät 8:2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus [Karvi]. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T0820.pdf](https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T0820.pdf)

Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Juvenes Print: Tampere.

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Hansaprint: Turenki.

Opetushallitus [OPH]. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tiivistelmä. Toukokuu 2016. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/176639_vaikuttava_varhaiskasvatus_tivistelma.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/176639_vaikuttava_varhaiskasvatus_tivistelma.pdf)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus [Karvi] 24:2018. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf](https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf)